

Bérczessy Lajos

Az Áprily-rejtély

Életünk során sokszor vagyunk úgy, hogy naponta találkozunk valakivel, beszélgetünk, és alig tudunk róla valamit. Vagy egy iskolába járunk évekig, és még csak föl sem tűnik, hogy ki lehet az illető. Így teltek el a gimnáziumi évek, míg' egy spontán diskurzuskor előkerültek a családokról szóló történetek. S ekkor hökkentem meg: lám itt volt előttem a kincs, a tehetséges grafikus osztálytársnő (Áprily Erzsébet), aki a nagy költő nevét viseli. (Illetve mint később kiderült: fordítva)

„Az Áprily név valóságos családnév – mondja a költő –, az esztergomi székes-egyház olasz származású, nálunk megtelepedett építőmesterének ivadékai viselték. E család egyik sarja iskolatársam volt... s egy ugróverseny alkalmával országos ifjúsági bajnok lett. Úgy néztem rá, mint hajdan a görögök az olimpiai győztesekre. Amikor belecsöppentem az irodalomba, tisztán megtévesztésből, hogy a legobjektívebb kritikát hívjam ki magam ellen, álnevet kerestem: akkor felöltött ez az emlék, később pedig, hogy, hogy nem, rajtam maradt ez az Áprily név.”

Más:

Jékelynek ugyanis székelyudvarhelyi diáksága idejében – mint első osztályos gimnazistának volt egy Áprily nevű hetedikes iskolatársa, aki mint az országos középiskolai futóverseny győztese, igen népszerű volt a diákok körében. Ennek a nevét vette tehát fel, írói álnévnek...Jékely ezután a *Falusi elégia* 5 versből álló ciklusát küldte el az *Erdélyi Szemlének*. De nem árulta el kilétét, hanem Áprily Lajosnak írta alá magát. Nem is postán küldte el, hanem egy ismerősét, az enyedi Kovács gyógyszerész feleségét kérte arra – aki éppen Kolozsvárra utazott –, hogy a verseket elvigye. Kovácsné a kapott utasítás szerint járt el. A verseket elvitte az *Erdélyi Szemle* szerkesztőségébe, letette egy asztalra, s gyorsan, szó nélkül távozott. Senki sem vette észre, hogy ott járt...

A versek nagy feltűnést keltettek. Azonnal közölték őket, s kíváncsian kutattak a szerző után. A költő kiléte főként Reményik Sándort izgatta, aki azonnal felismerte Áprilyban a valódi tehetséget. De hiába kutattak, hiába kerestek, egyelőre nem sikerült nyomra akadni.

Az események aztán a következőképpen kapcsolódtak:

Nagyenyeden ekkor már köztudomású volt, hogy Végvári nem más, mint Reményik Sándor. Szilády Zoltán, mint a Végvári- és Reményik-versek nagy tisztelője, felkereste a szerzőt Kolozsvárt, a lakásán. Reményik eleinte bizalmatlanul, némi hűvös tartózkodással fogadta, „agent provocateur” gyanítva benne.

De amikor kétséget kizáróan kiderült, hogy becsületes, megbízható magyar emberrel, igaz tisztelőjével áll szemben – közlékenyebb lett. Az *Erdélyi Szemlére* te-

relődött a szó. Reményik azt fejtegette, hogy vannak tehetségek Erdélyben, itt van például ez a titokzatos Áprily Lajos. Mióta keresik, és nem jöttek rá, hogy kit takar ez a név. Kolozsvárt a vaskereskedő Áprilytól tudják, hogy ez csak álnév lehet...

Visszatérve Enyedre, Szilády elmesélte Jékelynek a Reményiknél tett látogatást, s azt is, hogy Reményik milyen nagyra tartja egy álnéven író költő verseit. De, hogy a dolog még romantikusabb legyen (az Élet a legnagyobb mester az ilyesmi-ben), Szilády közben elfelejtette, hogy kit emlegetett Reményik. Elővették tehát az *Erdélyi Szemle* több számát, ott aztán ráismert Szilády az Áprily névre:

– Ez az, ezt dicsérte, és nagyon szeretné tudni, hogy „vajh ki ő, és merre van hazája?”

Erre Jékely felfedte magát. Szilády azt se tudta, hova legyen az ámulattól. Persze azonnal megírta Reményiknek, aki lelkes hangú levélben kereste fel Áprily - Jékelyt; majd személyesen is találkoztak, és mély barátság fejlődött ki köztük...

/Az idézetek az alanti forrásmunkákból valók./

Nézzünk egy családtagot, unokát, /Aprily Erzsébetet/ hogyan emlékszik vissza a családi legendáriumra:

(A család ma is hivatalosan A-val Aprilyként írja a nevét.)

„Amikor apu élt, (Ifj. Aprily Gyula) nem nagyon érdekelt, hogy mi az ősök története, apu meg nem „terhelt” minket azzal, hogy érdeklődésünk nélkül meséljen. Egyébként eléggé zárkózott természetű volt.

Ami emlék megmaradt azt leírom, nem tudom segít-e?

Süttő a kiindulási pont. A süttői „márvány”, ill. mészkő, mivel hiányzik pár száz, vagy pár ezer év ahhoz, hogy márvány legyen.

Tardoson és Süttőn „márványbányáról”, állítólag 1487-től hallható.

Különböző nemzetiségű népek ki-be vándorlása miatt / pl. törökök/ időnként szünetelt.

A mészkő kibányászása, feldolgozása a német lakosság fő munkája volt az 1750-es évektől.

Mivel nem sokat értettek hozzá, szükség volt betelepíteni olaszokat.

Itt jön a képbe a nevünk. 1770-ben jönnek az Adami, Aprili, Emma, Travioli nevű, majd Baracca, Solari kőfaragó legények.

1850-ben még egy hullámban jöttek az olasz mesterek: Giacinto, Todero, Palluselli nevűek, és végleg letelepedtek Süttőn.

Tanítómesterek voltak, kőszállítás, megmunkálás, kőfaragás magas szinten.....

Ipartársulatokat hoztak létre, több száz segéd dolgozott.

A mészkő feldolgozásának legmenőbb időszak a 1896-tól volt. Ennek a kornak a nagyiparosai voltak: Holdampf, Áprily, Pachtl.

Dédapám: Áprily Ferenc, nagyapám Áprily Gyula. Apukám nem követte őket, ő a mezőgazdaságot választotta.

Különböző iskolák Bp., Szarvas... stb. a keszthelyi m. kir. gazdasági akadémián végzett.

Visszatérve: „Áprily testvérek” nevű vállalata volt a nagy és dédszüleimnek.
(sajnos nem tudom kiből állt a vállalat)

1948 államosítás : Állítólag az „Áprily testvérek” is „felajánlották az államnak a vállalatot.

Süttőn most is vannak Áprily nevű rokonok, leszármazottak. Ők biztosan többet tudnának mesélni.

Szüleim nem nagyon tartották a kapcsolatot velük, Apukám munkája miatt. Hol itt-hol ott voltunk Magyarország területén. Ahova helyezték Aput, mi mentünk vele. Egy két nevet küldök talán valamit segít a kutatásban.

Származásunk: Aprily Antal Szül: Süttő 1825. 12. 25 elvette Holdampf Antóniát szül: Süttő 1831. 12. 20 Gyermeük: Aprily Ferenc: Szül.: 1858. 10. 04.

Szakmáry Károly Szül: 1825. 03. 29. elvette Schenkengel Erzsébetet. Szül.: 1834. 08. 26. Gyermeük: Szakmáry Ágnes. Szül. 1858. 01. 17

Aprily Ferenc elvette feleségül Szakmáry Ágnes.: Gyermeük: *Aprily Gyula* Szül: Süttő, 1884. 05. 09. (*A Jékely névadó!*)

Aprily Gyula 1911. 09. 14-én elvette Tomka Máriát (Zalaszántói) Gyermeük *iff. Aprily Gyula* szül.: Esztergom 1912. 08. 11. (Apukánk) van egy öcsém is: Gábor.

Nagypapánk nagyon rendes ember volt, szerette az élet könnyebbik oldalát is, vidám, de mulatós, a kártyázást se vetette meg.

Amikor eljött az ideje az államosításnak, „felajánlotta” a tulajdonát, – tulajdonképpen nem volt mit. Gondolom, érezte, hogy így se, úgy se maradhat meg a tulajdona, hát egyik nagy kártyapartin feltette az egészet és el is veszítette. Arra nem emlékszem, ki nyerte meg.

Más : Nagypapa jól ismerte Jékely Lajost. Jékely Lajosnak kedvenc helye volt Süttő. Nagyokat kirándult a környéken. Jékely Lajosnak tetszett az Áprily név, és nagyapa „engedélyével”-hozzájárulásával felvette írói álnévnek.

Így lett Áprily Lajos költő, de fia az apja nevét használta, Jékely Zoltán író, költő.

Amit írtam, otthon hallottuk.

Hitelesnek tűnik, a vidék stimmel, és a családi ág is, ahol Adorjánné Weress Margit járt.

Egyébként Süttő, Esztergom, Visegrád környékén sok-sok Áprily található.”

Eddig a visszaemlékező gondolatainak sora.

És idézzük meg az életrajzíró Győri Jánost, aki epilógusában 1967-et idézi:

„Utoljára a MÁV-kórházban látogattam meg, ahol régi tanítványai próbálták menteni gyorsan romló szervezetét.

A porta nyilvántartó könyvében hiába kerestem a nevét (megfeledkeztem arról, hogy csak költőként használta az Áprily nevet, s mikor megkérdezték tőlem, hogy „hol teljesítette szolgálatát”, hirtelen csak azt tudtam: az emberek között, mint minden igazi költő”.

És adalékként olvassuk el – talán elfogultan mondom – a magyar irodalom leg-szebb zene-költeményét a Márciust.

(Azért mertem így írni, mert több, mint vers! Ha kezébe nyomom az írást egy fölolvasonak, elragadja a ritmus heve, és akaratlanul is szinte *énekli*.)

Áprily Lajos: Március

A nap tüze, látod,
a fürge diákat
a hegyre kicsalta: a csúcsra kiállt.
Csengve, nevetve
kibuggyan a kedve
s egy ős evoét kiált.

Régi, kiszáradt
tó vize árad,
néma kutakban a víz kibuzog.
Zeng a picinyke
szénfejű cinke
víg dithyrambusa: dactilusok.

Selymit a barka
már kitakarta,
sárga virágát bontja a som.
Fut, fut az áram
a déli sugárban
s hőkken a hó a hideg havason.

Barna patakja
napra kacagva
s lomha Marosba csengve siet.

Zeng a csatorna,
zeng a hegy orma,
s zeng – ugye zeng, ugye zeng a szíved?
(1925)

És végezetül, de nem utoljára, álljon itt két kép – a bundagalléros, 1929-ben készült – a nagypapáról a fent már említett Áprily Gyula, a barát, akitől a költő a nevet kölcsönözte.

Forrásmunkák

* Áprily Erzsébet visszaemlékezése, családi archívuma 2012.

** Áprily titok Adorjáné Weress Margit: Magyar szó Erdélyben – Szabadság www.szabadsag.ro/szabdsag/template/print.PrintSc... 2011.aug. 1. – 1920-ban Kolozsváron már egyre többen emlegettek egy álnéven író, tehetséges költőt, akinek az Erdélyi szemlében közölt versei Erdély szerte... Visszaemlékezések Áprily Lajosra (Részletek Berényi Károly válogatásában)

*** Áprily Lajos: Versek Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest 1925. 1- kiadás. (*Március* 49 – 50. oldal)

**** Győri János: Áprily Lajos alkotásai és vallomásai tükrében Szépirodalmi Könyvkiadó Bp. 2. kiadás 1970.

